

Pouka o pravima i obavezama osumnjičenog koji nije navršio 18 godina

Ovu pouku ste dobili jer ste u statusu osumnjičenog.

Kao osumnjičeni, imate pravo da znate koja su Vaša prava i obaveze.

Imate pravo da dobijete ovu pouku u pisanom obliku pre prvog saslušanja.

Pažljivo pročitajte ovu pouku.

Imate obavezu da potpišete izjavu kojom potvrđujete da ste ovu pouku primili.

Pored informacija u pouci, naći ćete i propise iz kojih one proizilaze.

Ako nije navedeno drugačije, to su odredbe Zakonika o krivičnom postupku (zakon od 6. juna 1997. godine - Zakonik o krivičnom postupku).

Ovakvu istu pouku dobiće i Vaš zakonski zastupnik (roditelj ili staratelj) ili osoba, koja se brine o Vama ili punoletnja osoba, koju Vi odredite ili koju odredi sud.

Vaš zakonski zastupnik (roditelj ili staratelj) ili osoba, koja se brine o Vama, može preduzimati u Vašu korist sve procesne radnje, npr. zahtevati izvođenje dokaza, uložiti žalbu (član 76.).

Prava i obaveze u krivičnom postupku

Kao osoba u statusu osumnjičenog:

1. Pravo da odlučite da li i kakvu ćete izjavu dati

Možete da date izjavu, odbiti da se izjasnite ili uskratiti odgovore na pojedina pitanja. Ne morate objašnjavati zbog čega odbijate da odgovorite na pitanja ili zbog čega odbijate da se izjasnite (član. 175. stav 1)

U toku saslušanja u predistražnom postupku možete zatražiti da se izjasnite u pisanom obliku. Međutim, osoba koja provodi saslušanje može zahtev odbiti ako ima za to važne razloge (član 176. stav 1. i 2).

Ako učestvujete u navedenim radnjama, izjašnjavati se možete u vezi sa dokazima koji se odnose na te radnje (član 175. stav 2.).

2. Pravo na pravnu pomoć

Kao osoba sa statusom osumnjičenog ne morate sami da učestvujete u krivičnom postupku već možete koristiti pomoć advokata ili pravnog savetnika – branioca.

Sami možete imenovati punomoćnika ili pravnog savetnika, koji će Vas zastupati.

Vaš zakonski zastupnik (roditelj ili staratelj) ili osoba, pod čijom stalnom negom ostajete, može da Vam postavi branioca (član 76).

Sami možete imenovati najviše tri branioca, koji će Vas zastupati tokom krivičnog postupka (član 77.).

U tom slučaju sami plaćate svog branioca (braniocce).

Ako sami ne imenujete branioca, sud će imenovati branioca po službenoj dužnosti (član 79. stav 1. tačka 1.).

U predistražnom postupku javni tužilac će sudu nadležnom za razmatranje predmeta podneti zahtev za postavljanje branioca po službenoj dužnosti, dok će u sudskom postupku to učiniti sud (član 81. stav 1.).

Branilac može da Vas zastupa tokom celog postupka ili u konkretnoj procesnoj radnji.

Ako ste u pritvoru:

- 1) Vaš branilac može razgovarati sa Vama nasamo u pritvoru – bez prisustva drugih ljudi;
- 2) možeš se dopisivati sa svojim braniocem.

Javni tužilac, ili lice koje on odredi, može učestvovati u Vašim sastancima sa Vašim braniocem i kontrolisati Vašu prepisku, ali ne duže od 14 dana od dana privremenog lišenja slobode (član 73.).

Tokom istrage ili ispitivanja možete zahtevati da Vaš branilac učestvuje u saslušanju. Ako ipak Vaš branilac ne dođe na saslušanje, osoba koja provodi saslušanje moći će i dalje da sprovodi saslušanje (član 301.).

Ako tokom postupka napunite 18 godina i sud povuče postavljenje branioca po službenoj dužnosti, a Vi ne možete da platite branioca (niste u stanju da snosite troškove branioca bez posledica za neophodno izdržavanje Vas i Vaše porodice), sud može da postavi branioca po službenoj dužnosti za ceo postupak ili za vršenje konkretne procesne radnje (član 78. stav 1. i 1.a)

Važno je, da kada podnosite zahtev za imenovanje branioca po službenoj dužnosti, uvek priložite dokaze koji potvrđuju da niste u mogućnosti da samostalno snosite troškove branioca (npr. potvrda o zaradama, o troškovima vezanim za izdržavanje porodice, stanovanja).

U toku predistražnog postupka takav zahtev možete podneti organu koji vodi postupak i koji će ga proslediti ili direktno ustupiti sudu. Uvek navedite o kojem se predmetu radi.

U toku sudskog postupka takav zahtev možete podneti u roku od 7 dana od dana kada primite prepis optužnice. Ukoliko ne ispoštujete ovaj rok ili ne priložite dokaze, Vaš zahtev može biti razmatran tek nakon održane rasprave odnosno ročišta (član 338b. stav 1. i 2.).

Ako dođete do zaključka da Vam je potreban branilac po službenoj dužnosti tek nakon **prve rasprave odnosno ročišta** – podnesite zahtev u tom roku, da sud stigne da razmotri Vaš zahtev pre sledeće rasprave odnosno pre sledećeg ročišta (član 338b. stav 3.).

Ako budete osuđeni ili postupak bude uslovno obustavljen možete biti terećeni troškovima advokata po službenoj dužnosti (član 627. i član 629.).

3. Pravo na korišćenje pomoći prevodioca

Ako ne poznajete dovoljno dobro poljski jezik, možete koristiti pomoć prevodioca.

Vi ili Vaš branilac možete podneti zahtev za besplatnu pomoć prevodioca. Prevodilac će Vam pomoći u kontaktu sa Vašim braniocem tokom svih faza postupka u kojim učestvujete (član 72. stav 1. i 2.).

Tokom postupka dobićete prevode dokumenata i odluka, kao što su:

- 1) rešenje o iznošenju, dopuni kao i promeni optužbi;
- 2) optužnica;
- 3) odluke koje se mogu osporavati;
- 4) odluke kojima se završava postupak.

Osoba koja vodi postupak može Vam samo pročitati (objaviti) prevedenu presudu kojom se završava postupak – ako se sa tim slažete i ako se presuda ne može osporavati (član 72. stav 3.).

4. Pravo na pristup informacijama o sadržaju optužbi

Tokom predistražnog postupka imate pravo da znate za šta ste osumnjičeni:

- 1) koje su optužbe protiv Vas podnete;
- 2) da li su u toku postupka optužbe dopunjavane ili menjenane;
- 3) koja kazna Vam pretila i na osnovu kojih propisa (član 313. stav 1., član 314., član 325g. stav 2. i član 308).

Pre nego što budete obavešteni o datumu upoznavanja sa materijalima postupka, imate pravo da zahtevate da Vam osoba koja vodi postupak usmeno iznese osnove optužbi, kao i da sastavi pisano obrazloženje i dostavi ga u roku od 14 dana (član 313. stav 3.).

5. Pravo na podnošenje dokaznih predloga i učešću u procesnim radnjama

Imate pravo podneti zahtev da osoba koja vodi postupak sprovede radnju npr. saslušanje svedoka, pribavljanje nekog dokumenta ili da se mišljenja veštaka prihvate kao dokaz (član 315. stav 1.)

Organ koji vodi postupak može odbiti Vaš dokazni predlog, ako:

- 1) izvođenje dokaza nije dozvoljeno;
- 2) okolnost, koja treba da se dokaže, nije relevantna za rešavanje predmeta ili je već dokazana prema tvrdnji podnosioca zahteva;
- 3) dokaz nije pogodan za utvrđivanje određene okolnosti;
- 4) dokazivanje se ne može sprovesti;
- 5) dokazni predlog očigledno ima za cilj produženje postupka;
- 6) Dokazni predlog je podnet nakon roka koji je odredio procesni organ, o čemu je strana koja podnosi zahtev bila obaveštena (član 170. stav 1.).

U predistražnom postupku, organ koji vodi postupak, ne može Vam uskratiti učešće u radnji, ako ste podneli zahtev za njeno sprovođenje i želite da u njoj učestvujete (član 315. stav 2.).

Ako u toku istrage ili ispitivanja zatražite učešće u drugim radnjama, javni tužilac može odbiti Vaše učešće. To se može desiti u posebno opravdanom slučaju zbog važnog interesa postupka. Ako ste lišeni slobode, javni tužilac može da Vam odbije učešće u radnji ako bi Vaše dovođenje izazvalo ozbiljne poteškoće (art. 317.).

Ako se neka radnja u postupku ne može ponoviti na suđenju, Vi i Vaš branilac možete u njoj učestvovati, osim ako kašnjenje u njenom sprovođenju ne dovede do gubitka ili iskrivljavanja dokaza (član 316. stav 1.).

Ako postoji bojazan da se neki svedok neće moći saslušati tokom rasprave, možete podneti zahtev za njegovo saslušanje pred sudom ili se obratiti javnom tužiocu da obezbedi saslušanje svedoka na taj način (član 316. stav 1.).

Ako je u toku postupka prihvaćen nalaz i mišljenje veštaka kao dokaz, možete se upoznati sa pismenim nalazom i mišljenjem veštaka kao i učestvovati u njegovom saslušanju (član 318.).

6. Pravo pristupa spisima predmeta

Ako se neka radnja u postupku ne može ponoviti na suđenju, Vi i Vaš branilac možete u njoj učestvovati, osim ako kašnjenje u njenom sprovođenju ne dovede do gubitka ili iskrivljavanja dokaza (član 316. stav 1.). U svakom trenutku istrage ili ispitivanja – čak i nakon njihovog zatvaranja – **možete zatražiti pristup spisima predmeta**. Takođe, možete zatražiti izdavanje kopija i ispisa iz spisa uz naknadu ili ih sami napraviti (npr. fotokopiju). Osoba koja vodi istragu ili ispitivanje može Vam uskratiti pristup spisima zbog važnog državnog interesa ili dobra postupka. Spisi mogu biti dostupni u elektronskom obliku.

Ako je javni tužilac, pre upućivanja predmeta sudu, podneo zahtev za Vaše privremeno pritvaranje ili produženje privremenog pritvora – Vama i Vašem braniocu će biti omogućeno da pristupite spisima predmeta u onom delu koji sadrži dokaze priložene uz zahtev. Ako postoji opravdana bojazan za život, zdravlje ili slobodu svedoka ili njemu bliske osobe, izjave ovog svedoka neće Vam biti dostupne (član 156. stav 5 i stav 5a).

Nakon upućivanja predmeta sudu Vi i Vaš branilac možete dobiti pun pristup spisima predmeta i možete dobiti kopije i ispile traženih dokumenta ili ih sami napraviti (npr. fotokopije). Ako je tehnički moguće

informacije o spisima predmeta mogu biti dostupne i putem IT sistema (član 156. stav 1.).

7. Pravo na završno upoznavanje sa materijalima postupka

Pre okončanja postupka možete podneti zahtev za završno upoznavanje sa materijalima postupka. U ovoj radnji može učestvovati Vaš branilac (član 321. stav 1. i 3.).

U roku od 3 dana od datuma upoznavanja sa materijalima predistražnog postupka možete podneti zahtev za dopunu postupka (član 321. stav 5.).

Pre završnog upoznavanja sa materijalima predistražnog postupka imate pravo na pregledavanje spisa koji mogu biti dostupni i u elektronskoj formi (član 321. stav 1.).

8. Pravo na podnošenje zahteva za medijaciju.

U bilo kojoj fazi možete podneti zahtev da se predmet uputi u postupak medijacije. Cilj medijacije je, između ostalog, da se oštećeni i optuženi dogovore o načinu naknade štete. Učešće u postupku medijacije je dobrovoljno (član 23a. stav 1.).

Postupak medijacije vodi imenovani medijator, koji mora čuvati u tajnosti tok postupka medijacije (član 178a).

Treba znati da postupak medijacije ne okončava krivični postupak. Međutim, ako se pomiriš sa oštećenim, sud će to uzeti u obzir prilikom određivanja kazne (član 53. stav 3. Krivičnog zakonika od 6 juna 1997. g.).

9. Pravo dogovora o visini kazne

Tokom predistražnog postupka, ako je donja granica kazne zatvora za krivično delo za koje ste optuženi manja od 3 godine lišenja slobode, visinu kazne možete dogovoriti sa javnim tužiocem pre podnošenja optužnice, npr. trajanje zatvorske kazne ili drugih mera (npr. trajanje zabrane upravljanja vozilom). U tom slučaju imate pravo na uvid u spise predmeta. Dalje radnje se ne sprovode a javni tužilac, umesto sa optužnicom, obraća se sudu sa zahtevom za izricanje kazne (član. 335. stav 1. i 3.). Javni tužilac može takođe priložiti takav zahtev uz optužnicu (član. 335. stav 2.). Zahtev može biti usvojen od strane suda ako se oštećeni tome ne usprotivi (član 343. stav 2.).

U toku sudskog postupka i pre nego što Vam se uruči obaveštenje o datumu rasprave i kada je krivično delo za koje ste optuženi zaprećena kazna manja od 15 godina, možete podneti zahtev za izricanje osuđujuće presude bez sprovođenja dokaznog postupka (član 338a.). Sud može usvojiti Vaš zahtev samo ako se tom ne usprotive javni tužilac i oštećeni (član 343a stav 2.).

U toku sudskog postupka, u slučaju da je za krivično delo za koje ste optuženi zaprećena kazna manja od 15 godina, možete podneti zahtev za izricanje osuđujuće presude, **takođe na ročištu, ali samo do završetka prvog saslušanja svih optuženih**. Sud može usvojiti Vaš zahtev samo ako javni tužilac da svoju saglasnost, a oštećeni se ne usprotivi. Ako Vam treba branilac, a nemate branioca po svom izboru, sud može na Vaš zahtev, imenovati advokata po službenoj dužnosti (član 387.).

Postupak Treba znati da, ako ste se složili sa visinom kazne i primenom drugih mera, pri čemu je sud izrekao presudu kakvu ste dogovorili, **u kasnijoj žalbi ne možete sudu prebacivati grešku** u određivanju kazne odnosno očiglednu nesrazmeru kazne, kaznenih mera, novčane naknade ili neispravne primene odnosno neprimene mere obezbeđenja, konfiskacije ili druge mere povezane sa sadržajem postignutog sporazuma (član 447. stav 5.).

10. Učešće u ubrzanom postupku

Optužbe protiv Vas mogu biti razmatrane od strane suda u ubrzanom postupku. To je poseban postupak predviđen zakonom, koji omogućava da u određenim slučajevima učestvujete u postupku pred sudom putem videokonferencije. Policija će Vam tada uručiti kopiju zahteva za razmatranje predmeta i obezbediti kopije dokumenata iz dokaznog materijala dostavljenog sudu (član 517b stav 2a i član 517e stav 1a), a Vi nećete biti sprovedeni u sud.

Kada učestvujete u postupku putem videokonferencije, tada:

- 1) na mestu gde se nalazite, u radnjama učestvuje Vaš branilac, ako je postavljen, i prevodilac. Prevodilac će biti prisutan ako ne govorite poljski ili ako ste gluvi ili nemi, a pismena komunikacija nije dovoljna, kao i kada je potrebno dokument napisan na stranom jeziku prevesti na poljski odnosno dokument napisan na poljskom na strani jezik ili je potrebno upoznati se sa sadržajem izvedenog dokaza (član 517b stav 2c i 2d).
- 2) možete podnositi zahteve i davati izjave te obavljati procesne radnje isključivo usmeno na zapisnik. Sud će Vas obavestiti o sadržaju svih procesnih dokumenata

koja su stigla u spise predmeta od trenutka podnošenja zahteva za razmatranje predmeta. Ako to zatražite, sud će ih pročitati. Procesni dokumenti koji nisu mogli biti dostavljeni sudu mogu biti pročitana na suđenju (član 517ea § 1 i 2).

U ubrzanom postupku, **zahtev** za sastavljanje i dostavu pisanog **obrazloženja presude** možete podneti pismeno **u roku od 3 dana** od dana objavljivanja presude ili njenog uručenja (ako zakon predviđa njeno uručenje). Zahtev možete takođe podneti usmeno na zapisnik na raspravi odnosno ročištu (član 517h stav 1.). Imate 7 dana od dana uručenja presude sa obrazloženjem za eventualno podnošenje žalbe (član 517h stav 3.).

Kao osumnjičeni, zapravo nemate obavezu dokazivanja svoje nevinosti niti dostavljanja dokaza koji Vam idu na štetu (član 74. stav 1.), ali:

1. Imate obavezu da se podvrgnete:

- 1) pregledima tela i ispitivanjima, koja nisu povezana sa narušavanjem integriteta tela, uzimanjem otisaka prstiju, fotografisanju i pokazivanju drugim osobama (član 74. stav 2. tačka 1.);
- 2) psihološkim i psihijatrijskim pregledima i pregledima koji uključuju medicinske intervencije na telu, osim hirurških, pod uslovom da ne ugrožavaju zdravlje, ako je sprovođenje tih pregleda neophodno (posebno uzimanje krvi, kose ili telesnih izlučevina (npr. pljuvačke); pregledi treba da budu sprovedeni od strane ovlašćenog zdravstvenog radnika (član 74. stav 2. tačka 2.);
- 3) uzimanju brisa sa sluzokože obraza od strane policajca ili druge ovlašćene osobe, pod uslovom da je to neophodno i ne ugrožava zdravlje (član 74. stav 2. tačka 3.).

Ako ne pristanete na ove obaveze, možete biti uhapšeni i prisilno dovedeni a, protiv Vas se, takođe mogu primeniti u neophodnom obimu fizička sila i tehnička sredstva za onesposobljavanje (član 74. stav 3a).

2. Obaveza odazivanja pozivima, obaveštavanju o mestu boravka i navođenju adrese za dostavu

U obavezi ste odazivati se na svaki poziv organa koji vodi postupak i obavestavati ga o svakoj promeni Vaših kontakt podataka (npr. broja telefona, e-mail adrese). Kada menjate mesto boravka na duže od 7 dana, uključujući i lišenje slobode u nekom drugom postupku, o promeni morate obavestiti organ koji vodi Vaš postupak. Ako to ne uradite, možete biti uhapšeni i prisilno dovedeni (član 75. stav 1. i 2.).

Ako ne boravite u svojoj zemlji ili u drugoj državi članici Evropske unije, morate navesti primaoca (osobu ili instituciju) za dostavu u zemlji ili u drugoj državi članici Evropske unije (član 138.).

Ako promenite mesto prebivališta ili boravka - također i usled lišenja slobode u nekom drugom predmetu, ili promenite adresu poštanskog pretinca, morate dostaviti tu novu adresu (član 139.).

Ako ne obavestite nadležnog za postupak o primaocu za dostavu, o promeni svoje adrese prebivališta, boravka ili poštanskog pretinca, pisma poslana na dotadašnju adresu će se smatrati dostavljenim.

Ako Vam se pismo ne može lično dostaviti, predati odraslom članu domaćinstva ili u Vaše poštansko sanduče, to pismo će biti dostavljeno:

- 1) najbližoj poštanskoj ispostavi dotičnog operatera – u slučaju pisama poslatih poštom;
- 2) najbližoj jedinici Policije ili nadležnom opštinskom organu
– u slučaju pisama poslatih na drugi način.

Informacije o ostavljenom pismu dostavljač će staviti u tvoje poštansko sanduče, na vrata ili na drugo vidljivo mesto. Od tog trenutka imaš 7 dana da ga preuzmeš. Ako to ne učiniš, dostavljač će te o dostavi ponovo obavestiti. Ako i tad ne preuzmeš pismo, biće smatrano da je dostavljeno (čl. 133 § 2).

3. Obaveza opravdanja izostanka tokom saslušanja

Ako ste pozvani, a niste u mogućnosti odazvati se zbog bolesti, morate opravdati svoj nedolazak. U tom cilju morate se javiti sudskom lekaru, jer samo on može izdati uverenje koje se priznaje kao opravdanje izostanka.

Drugo uverenje ili oslobađanje neće biti priznato kao opravdanje za izostanak. Spisak sudskih lekara možete pronaći na veb stranici suda (član 117. stav 2a).

U drugim situacijama, radnja neće biti sprovedena bez Vašeg prisustva ako na odgovarajući način opravdate izostanak i zatražite da se radnja ne sprovodi bez Vašeg učešća (član 117. stav 2.).

Ako ste poljski državljanin, boravite u inostranstvu i ako ste s tim saglasni, možete biti saslušani od strane konzula (član 26. stav 1 tačka 2. i stav 2. Zakona o konzularnim poslovima od 25. juna 2015. god.). U tom slučaju ne primenjuju se propisi o obavezi odazivanja i s tim u vezi povezanim posledicama.

Treba znati, da:

Sudsko-psihijatrijsko veštačenje

Javni tužilac ili sud može naložiti ispitivanje Vašeg mentalnog zdravlja. Javni tužilac ili sud može zatražiti da Vas pregledaju dva lekara psihijatra i iznesu svoje mišljenje o stanju Vašeg mentalnog zdravlja. Lekari koje je odredio javni tužilac su veštaci. Oni mogu zatražiti od javnog tužioca, da dozvoli i drugim lekarima da se izjasne o stanju Vašeg mentalnog zdravlja. Javni tužilac može zatražiti da se, osim psihijatra, izjasni i seksuolog, ako procena Vašeg ponašanja ima veze sa određenim problemima u seksualnoj sferi (član 202. stav 1–3).

Javni tužilac ili sud može takođe zatražiti da Vas pregleda i psiholog. Mogu i zatražiti od lekara, npr. psihijatra, da oceni, da li je uopšte potrebno ispitati stanje Vašeg mentalnog zdravlja (član 215.).

Veštaci ne smeju biti u bračnoj vezi niti u bilo kakvom drugom odnosu, koji bi mogao izazvati opravdanu sumnju u njihovu nezavisnost (član 202. stav 4.).

Mišljenje veštaka treba da sadrži tvrdnje u vezi sa Vašom uračunljivošću u trenutku izvršenja dela za koje ste optuženi, kao i sa trenutnim stanjem Vašeg mentalnog zdravlja, naročito ukazujući na to, da li Vam ovo stanje dozvoljava učestvovanje u postupku i vođenju odbrane na samostalan i razuman način, a u slučaju potrebe, i ocene u vezi sa okolnostima navedenim u članu 93b Krivičnog zakonika (član 202. stav 5.).

Sociološka analiza

U slučaju potrebe, a naročito kada je neophodno prikupiti podatke o Vašoj ličnosti i osobinama kao i dotadašnjem načinu

života, sud, a u predistražnom postupku javni tužilac, mogu naložiti da sudski kurator ili drugi organ ovlašten prema posebnim propisima - a u posebno opravdanim slučajevima policija, sačine Vaš sociološki profil.

Izrada sociološkog profila je obavezna:

- 1) u slučajevima počinjenog zločina;
- 2) ako u trenutku počinjenja dela niste napunili 18 godina;
- 3) ako u trenutku počinjenja dela niste napunili 21 godina, a optuženi ste za počinjenje dela sa umišljajem protiv života.

Ako nemate stalno prebivalište u zemlji, sociološki profil se ne mora sačinjavati.

Sociološki profil treba naročito da sadrži:

- 1) podatke osobe koja sprovodi izveštaj;
- 2) Vaše ime i prezime;
- 3) kratak opis Vašeg dotadašnjeg života kao i proverene informacije o Vašoj sredini, uključujući porodičnu, školsku i poslovnu, kao i informacije o Vašem imovinskom stanju i izvorima prihoda;
- 4) informacije o Vašem zdravstvenom stanju, kao i o eventualnoj zloupotrebi alkohola, korišćenju narkotika odnosno opojnih sredstava li psihotropnih supstanci;
- 5) lična zapažanja i zaključci osobe koja sprovodi ocenu, posebno Vaše ličnosti i osobina te dotadašnjeg načina života.

Osoba, koja sprovodi ocenu, može otkriti podatke o osobama koje su dostavile informacije u okviru izrade socijoškog profila, samo na zahtev suda a u pripremnom postupku – javnog tužioca.

Osobe, koje su dostavile informacije u okviru izrade socijoškog profila mogu, po potrebi, biti saslušane kao svedoci.

Policija je obavezna da osobi koja sprovodi izradu socijoškog profila pruži pomoć pri obavljanju zadataka kako bi se osigurala njena bezbednost. Osoba, koja je imenovana za izradu socijoškog profila, može biti izuzeta od te obaveze. O tome odlučuje sud, a u predistražnom postupku javni tužilac; u ovom slučaju se primenjuju odgovarajući propisi o izuzeću sudije (član 214.).

Mere obezbeđenja

U poljskom krivičnom zakonodavstvu, u postupku se mogu primenjivati različite mere koje imaju za cilj sprečavanje ometanja krivičnog postupka (mere obezbeđenja).

Imamo i jednu meru obezbeđenja izolacionog karaktera – privremeni pritvor, koji može odrediti samo sud.

Privremeni pritvor se ne primenjuje kada su druge mere obezbeđenja dovoljne npr. nadzor policije, koji ima karakter mere „slobode” (član 257. stav 1.).

Sud može privremeni pritvor zameniti imovinskim jemstvom, pod uslovom da bude uplaćeno u određenom roku. Od suda se može zatražiti produženje tog roka (član 257. stav 2.).

Sud može ne odrediti privremeni pritvor, kada bi to:

- 1) ozbiljno ugrozilo Vaš život ili zdravlje;
- 2) prouzrokovalo izuzetno teške posledice za Vas ili Vašu najbližu porodicu.

Sud neće odrediti privremeni pritvor, kada Vam se:

- 1) izriče uslovna kazna zatvora ili blaža kazna;
- 2) delo za koje ste optuženi predviđa kaznu lišenja slobode ne dužu od jedne godine.

U ovim slučajevima sud ipak može odrediti privremeni pritvor: ako se krijete ili uporno ne odazivate na pozive, na drugi nezakonit način ometate postupak, ne može se utvrditi identitet optuženog ili postoji velika verovatnoća izricanja mere obezbeđenja u vidu upućenja počinioca u zatvorenu ustanovu (član 259.).

Kada nemate napunjenih 18 godina, a sud Vama odredi privremeni pritvor, u ćeliji nećete biti zajedno sa odraslim osobama. Samo u slučaju postojanja određenih posebnih okolnosti, može se dogoditi da u Vašoj ćeliji bude prisutna odrasla osoba. Odluku o tome donosi uprava kazneno-popravne ustanove ili istražnog zatvora, uzimajući u obzir sledeće razloge:

- 1) potreba odvajanja privremeno pritvorenih od osuđenih;
- 2) potreba odvajanja posebne kategorije osuđenih npr. bivših funkcionera;
- 3) potreba osiguranja reda i bezbednosti u istražnom zatvoru;

- 4) preporukama lekara, psihologa i rehabilitanta;
- 5) potreba stvaranja odgovarajuće atmosfere među privremeno pritvorenim;
- 6) neophodnost sprečavanja samopovređivanja i izvršenja krivičnih dela tokom privremenog pritvora;
- 7) uputstvima organa, čijoj ste nadležnosti podvrgnuti u istražnom zatvoru.

Slični principi primenjuju se i tokom privođenja (član 212. Zakona – Izvršni krivični zakonik od dana 6. juna 1997 r).

Umesto privremenog pritvora sud ili javni tužilac mogu primeniti:

- 1) imovinsko jemstvo, što znači da Vi ili druga osoba morate, na primer, uplatiti novac na određeni račun, dati stvari u zalog ili staviti hipoteku na kuću (član 266.);
- 2) od strane poslodavca ili rukovodstva škole ili fakulteta ili drugog kolektiva, što znači da te osobe garantuju, da će te se odazvati svakom pozivu i nećete ometati postupak (član 271.);
- 3) lično jemstvo, što znači da neko važan i cenjen npr. poslanik, senator, gradonačelnik ili neka druga osoba od poverenja, obeća da ćete se odazvati svakom pozivu i nećete ometati postupak (član 272.);
- 4) nadzor Policije, šta znači, da ćete imati različite obaveze, npr. obavezu da se javite u policijsku stanicu u određeno vreme. Možete dobiti zabranu napuštanja određenog mesta boravka, obavezu obaveštavanja javnog tužioca ili policije o

nameravanom putovanju i datumu povratka, zabranu kontakata sa oštećenim ili drugim osobama, zabranu približavanja određenim osobama na određenu udaljenost npr. 100 metara, zabranu boravka u određenim mestima, npr. tamo gde boravi oštećeni. Ova obaveza može uključivati i druga ograničenja Vaše slobode, neophodna za sprovođenje nadzora. Ako ste vojnik, osim vojnika teritorijalne odbrane koji služe izvan jedinice u punoj gotovosti, nadzor će vršiti Vaš nadređeni (član 275.);

- 5) naredbu o privremenom napuštanju prostorije ili zabranu prilaska oštećenom na određeno rastojanje, ako ste optuženi za krivično delo nasilja izvršenog na osobi sa kojom ste živeli (član 275a);
- 6) suspenziju u vršenju službene dužnosti ili u obavljanju profesije ili obavezu da se uzdržite od određene aktivnosti. To može npr. uključivati obavljanje privredne delatnosti (npr. proizvodnja opasnih materijala) ili obavljanje advokatske profesije. Takođe, možete dobiti obavezu da se uzdržite od upravljanja vozilom određenog tipa ili zabranu učešća u postupcima javne nabavke (član 276.);
- 7) zabranu približavanja se oštećenome na određenu udaljenost, zabranu kontakata ili zabranu objavljivanja sadržaja (uključujući tu i informacione sisteme i telekomunikacione mreže) koji štete zakonom zaštićenim dobrima oštećenog, kada ste optuženi za krivično delo počinjeno prema pripadniku medicinskog osoblja koji je pružao usluge medicinske nege ili osobe koja pomaže medicinskom osoblju u vezi sa obavljanjem tih usluga, što znači da sud ili javni tužilac može primeniti ovu meru ako ste npr. pretukli medicinskog radnika dok Vam je pokušavao pomoći. Ista mera se može primeniti ako ste

optuženi za uporno uznemiravanje tj. uhođenje zbog karaktera posla koje obavlja oštećena osoba (član 276a);

- 8) zabranu napuštanja Poljske, koja može biti povezana sa zabranom izdavanja pasoša ili drugog dokumenta koji omogućava prelazak granice ili zabranom izdavanja takvog dokumenta (član 277.).

Priedistražni postupak

Tokom istrage ili istražnih radnja u kojima učestvujete može biti prisutan Vaš zakonski zastupnik (roditelj ili staratelj) ili osoba, koje se o Vama stara.

Možete navesti i drugu punoletnu osobu da bude prisutna tokom tih radnji.

To možete učiniti ukoliko nemate roditelje ili staratelje ili ako javni tužilac smatra da ne treba da učestvuju u tim radnjama (član 299b).

Rasprava

Suđenja su u krivičnim predmetima javna, što znači da na njima može biti prisutna publika (nepoznate ili poznate osobe koje će pratiti tok suđenja) (član 355).

Sud može isključiti javnost ako bi javno suđenje moglo:

- 1) izazvati narušavanje javnog reda;
- 2) vređati dobre običaje;
- 3) otkriti okolnosti koje zbog važnog državnog interesa treba sačuvati u tajnosti;

4) narušiti važan privatni interes.

Sud može takođe isključiti javnost, ako je ijedan od optuženih mlađi od 18 godina, tokom saslušanja svedoka mlađeg od 15 godina kao i na zahtev osobe koja je podnela zahtev za gonjenje.

Ako se javni tužilac usprotivi isključenju javnosti, suđenje će se održati javno (član 360.)

Sud može isključiti javnost u celini ili delimično, što znači da na suđenju neće biti publike, ali možete odabrati dve punoletne osobe koje će prisustvovati suđenju. Po dve osobe takođe mogu odabrati javni tužilac i ostali učesnici postupka. Ako ima više optuženih ili tužilaca, svaki od njih može zahtevati da jedna osoba ostane u sudnici.

Tokom radnji u kojima učestvuje oštećeni, a koje se sprovode na suđenju bez prisustva javnosti, može biti prisutna osoba koju on odabere. Ako postoji bojazan od otkrivanja nejavnih informacija sa oznakom „poverljivo” ili „strogo poverljivo”, prisustvo tih osoba neće biti moguće

U slučaju isključenja javnosti, predsedavajući može dozvoliti pojedinim osobama da prisustvuju suđenju (član 361.).

Kao optuženi imate pravo da učestvujete u suđenju. Predsedavajući ili sud mogu smatrati Vaše prisustvo obaveznim (član 374 stav 1).

Pošto nemate navršenih 18 godina, rasparve i suđenje, u Vašem slučaju, mogu se održati isključenjem javnosti (član 360. stav 1.).

Tokom ročista ili rasprave može biti prisutan Vaš zakonski zastupnik (roditelj ili staratelj) ili osoba, koje se o Vama stara.

U slučaju isključenja javnosti, predsedavajući može dozvoliti pojedinim osobama da prisustvuju suđenju (član 361.). Možete navesti i drugu punoletnu osobu da bude prisutna tokom tih radnji. To možete učiniti ukoliko nemate roditelje ili staratelje ili ako sud smatra da ne treba da učestvuju na ročistu odnosno raspravi.

Ako sud utvrdi da ta punoletna osoba koju ste naveli, takođe ne bi trebalo da učestvuje na ročistu odnosno raspravi, odrediće specijalnog službenika zvanog porodični asistent, da bude prisutan tokom sednice ili suđenja (član 76a).

Uloga procesnih organa

U predistražnom postupku, postupak vode javni tužilac, policija i drugi organi.

U sudskom postupku, u zavisnosti od faze, slučaj rešavaju Osnovni sud, Viši sud, Apelacioni sud ili Vrhovni sud.

Ako Vam nešto nije jasno ili Vam treba više detalja, uvek se možete pitanjem obratiti osobi koja vodi postupak. Osoba koja vodi postupak ima obavezu da Vam objasni Vaša prava i obaveze na potpun i razumljiv način.